

[Home](#) > [Nieuws](#) > ['Onderwij...](#)

13 december 2018

'Onderwijs is wel degelijk een markt'

Actueel

Hoger onderwijs

Interview met Coen Teulings over meespelen in de top van het internationale onderwijsveld. 'Universiteiten moeten de mogelijkheid krijgen te differentiëren naar kwaliteit en prijs.'

Hij studeerde Economie in Amsterdam en ook voor zijn PhD bleef hij in Nederland. Achteraf niet zo slim, zegt Coen Teulings, universiteitshoogleraar van Universiteit Utrecht. Niet alleen omdat hij naar eigen zeggen 'slecht is opgeleid', maar ook omdat 'moeders pot niet de beste studenten voortbrengt.'

Met de kwaliteit van de studierichting Economie kwam het goed, met Coen Teulings ook. "Alles in ons verzet zich ertegen onderwijs als een markt te zien", zegt hij, "maar als je de mechanismen erachter wilt begrijpen helpt het enorm om dat toch maar te doen. In de Verenigde Staten is onderwijs is een landelijke markt, waarop de beste universiteiten met elkaar concurreren om de beste studenten. Wil Nederland blijven meespelen in de top van het internationale onderwijsveld, dan moeten universiteiten de mogelijkheid krijgen te differentiëren naar kwaliteit en prijs."

In uw studententijd, eind jaren zeventig, begin jaren tachtig, stond de studie Economie niet hoog aangeschreven. Hoe is dat nu?

"Heel gek eigenlijk dat in die tijd de opleiding slecht was, want de uitgangspositie in 1960 was florissant. Econometrie had een

meer dan uitstekende internationale reputatie, mede dankzij Nobelprijswinnaar Jan Tinbergen en aan zijn opvolger Henri Theil, een voortreffelijke wetenschapper die, volgens velen, ten onrechte nooit de Nobelprijs heeft gekregen. Dat de studie desondanks beneden de maat was, komt omdat er destijds te weinig over de grenzen werd gekeken. Het beleidsdebat in Nederland werd gevoerd op de vierkante centimeter, doodzonde.

Inmiddels is het weer stukken beter. Het Tinbergen Instituut, waarvan ik zes jaar lang directeur was, heeft een van de betere PhD-opleidingen ter wereld."

Was het een generatiekwestie dat u niet in het buitenland studeerde?

"Nee, want generatiegenoten Arnoud Boot en Lans Bovenberg bijvoorbeeld vertrokken naar respectievelijk Indiana en Berkeley. En Sweder van Wijnbergen, ouder dan ik, promoveerde aan het Massachusetts Institute of Technology, MIT.

Misschien had ik toen gewoon niet de moed om naar het buitenland te gaan. Inmiddels is het de gewoonste zaak van de wereld om in elk geval een deel van je studie in het buitenland te volgen. Dat is vooral dat danken aan de Erasmusbeurs, waar ik een groot voorstander van ben, ook al heeft die voor sommigen een beetje het karakter van een vakantie. In Nederland komt nu gemiddeld een op de zes studenten uit het buitenland. Vooral Amsterdam, Delft en Eindhoven hebben grote aantrekkingskracht op buitenlanders en ook Maastricht, ja, maar dat betreft vooral Duitse studenten. Het is een goede zaak, al leidt het soms tot spanningen tussen de verschillende nationaliteiten. In zekere zin vormt de internationalisering van onderwijsinstellingen een voedingsbodem voor Thierry Baudet, die in tegenstelling tot Wilders populair is onder studenten. Universiteiten doen er goed aan om na te denken hoe om te gaan met studenten van verschillende nationaliteiten die in sociaal opzicht gescheiden van elkaar leven. Maar het is geen reden om tegen internationalisering van het onderwijs te zijn, integendeel."

U doceerde in het zeer internationale Cambridge, speelde dat probleem daar ook?

"Zeker, er zijn daar immers veel studenten uit bijvoorbeeld China, India en Singapore. Vergeet niet dat Londen voor de ondergang van het Britse *Empire* een zeer multinationale stad was, met grote groepen Indiërs. Velen van hen zijn in Londen blijven wonen en zijn nu waarschijnlijk formeel Brit, maar hebben nog sterke banden met India. In Cambridge zag ik ook beter de mechanismen achter een topinstituut. Reputatie, daar draait het om bij universiteiten. De beste studenten willen studeren op de universiteiten met de beste reputatie. Werkgevers willen de afgestudeerden graag hebben, wat weer verklaart waarom de beste studenten daar willen studeren. Zo werkt het ook in

Amerika. Het is in Cambridge heel normaal dat de voorzitter van de studentenvereniging luncht met de hoogste baas van Goldman Sachs.

Wie cum laude afstudeert in Cambridge, hoeft zich nergens zorgen over te maken, die komt heel goed terecht. Het is een zichzelf versterkend mechanisme: de beste studenten kiezen voor jou vanwege je reputatie, die weer wordt versterkt omdat je de beste studenten in huis hebt. In wezen vindt er drie keer een selectie plaats. De eerste twee keer aan de poort: de zelfselectie van de beste studenten die zich aanmelden bij de beste universiteiten en vervolgens de selectie van de universiteit uit degenen die zich hebben aangemeld. Vervolgens is er nog een selectie tijdens de studie via studieresultaten."

Niet iedereen kan het torenhoge collegegeld betalen. Werkt het door u beschreven mechanisme niet een nog verdere tweedeling in de hand?

"Hoewel het collegegeld van Harvard officieel 60.000 dollar per jaar bedraagt, kost een student rond de 100.000 dollar per jaar. Maar omdat een topuniversiteit als Harvard niet bekend wil staan als een plek voor rijkelui's kinderen en je ook graag slimme kinderen van minder vermogende ouders aan je wilt binden, bestaat er een uitgebreid beurzensysteem. Lang niet iedereen betaalt het volle pond. Het verschil tussen de kosten en het collegegeld wordt betaald uit donaties van de alumni.

Wat je ziet, is dat in de loop van vijftig jaar zich in de VS een nationale onderwijsmarkt heeft ontwikkeld waarin de beste universiteiten met elkaar concurreren om de beste studenten. Door de hoge collegegelden kunnen ze de beste docenten aantrekken, zijn de faciliteiten optimaal en is de staf-studentratio gunstig, dat wil zeggen: veel staf op weinig studenten. Voor de beste wetenschappers is waarschijnlijk niet eens het salaris de belangrijkste overweging, maar het feit dat je op een topuniversiteit de beste studenten hebt. Inmiddels loopt er een rechte lijn van de beste studenten naar de beste universiteiten."

Onderwijs mag een markt zijn, er is ook nog zoiets als maatschappelijke rendement. Is dat in verhouding tot de kosten per student ?

"Onderzoek naar rendement is technisch moeilijk. Het is een beetje kip of ei - verdien je later meer omdat je op Harvard hebt gestudeerd of ben je gewoon heel goed en ben je daarom toegelaten op Harvard? Maar de meeste studies laten zien dat het private rendement van een topopleiding hoog is, hoger in elk geval dan de kosten. Naast het feit dat een student er zelf beter van wordt, is er ook nog het maatschappelijk rendement. Harvard-alumni als Bill Gates en Mark Zuckerberg zijn zelf

ontzagwekkend rijk geworden, maar hun maatschappelijk rendement is misschien nog wel hoger, met die vele tienduizenden banen en de nieuwe technische mogelijkheden die zij hebben gecreëerd.

Nog iets: het succes van steden is nauw gerelateerd aan het hebben van een goede universiteit. Dat is waarom het Boston nu voor de wind gaat en Detroit niet, terwijl beide steden rond 1970 bankroet waren. En het belang van een topuniversiteit neemt alleen maar toe, gezien de ongekend grote economische omwenteling in de ICT waar we middenin zitten. De vijf bedrijven met de grootse marktkapitalisatie zijn Facebook, Amazon, Apple, Microsoft en Google. Van deze bedrijven zat twintig jaar geleden alleen Microsoft bij de top vijf, Facebook bestond nog niet eens. In deze IT-revolutie, die de machtsverhoudingen in het bedrijfsleven compleet op z'n kop heeft gezet, spelen de topuniversiteiten een cruciale rol. Goed beschouwd is het een blamage dat Europa die boot volledig heeft gemist. De organisatie van het hoger onderwijs is daar mede debet aan."

Kan de Europese Unie deze achterstand inhalen?

"Na Brexit verliest de Europese Unie zes universiteiten die bij de top 50 van de wereld behoren. We houden er nog twee over, Kopenhagen en de Sorbonne. Maar ik ben niet somber, zeker niet over Nederland. Ons hoger onderwijs staat internationaal goed aangeschreven. Buitenlandse studenten komen graag naar ons land, niet alleen omdat het een prettig land is en we redelijk Engelstalig zijn, maar ook omdat we gewoon goede universiteiten hebben. In tegenstelling tot bijvoorbeeld Duitsland, dat sinds de Tweede Wereldoorlog een lastige verhouding heeft met hoger onderwijs. Er liggen voor ons volop kansen om mee te spelen in de top van de internationale onderwijscompetitie. De vraag is of we dat ook willen en of we bereid zijn die veranderingen door te voeren die nodig zijn om een toppositie binnen Europa te behouden en uit te bouwen."

U wil wel, zo te horen.

"Wat ik wil, is van ondergeschikt belang, het gaat om de diagnose. Het aantal Europese studenten dat in het buitenland gaat studeren zal toenemen, dat zie je niet alleen in Nederland, maar ook in Denemarken, Zweden en, al ligt dat buiten de EU, Zwitserland. In België en Frankrijk speelt het ook, maar in mindere mate. Tegelijk zie ik dat de Nederlandse overheid niet bereid is meer geld uit te trekken voor hoger onderwijs dan de huidige 10.000 euro per student per jaar. Wil je meespelen in de top zal dat bedrag omhoog moeten, misschien niet tot aan de 100.000 euro van Harvard, maar toch wel met de helft.

Zo zet je dat vliegwiel van de beste universiteiten die concurreren om de beste internationale studenten in werking. Een begin is

gemaakt met de opkomst van de University Colleges en die trend zal zich doorzetten, verwacht ik. Met natuurlijk, zoals in de VS, beurzen voor studenten die dat bedrag niet kunnen betalen. Niet alleen uit altruïsme en sociale motieven, maar ook omdat het in belang van de universiteiten zelf is. Een goede universiteit wil de beste studenten aantrekken, ongeacht het inkomen van hun ouders. Dit betekent dat de Nederlandse overheid ruimte moet scheppen voor meer differentiatie in prijs en kwaliteit.”

Dat is een politiek gevoelige kwestie.

“Ik weet het, selectie aan de poort en hoge(re) collegegelden zijn lastige onderwerpen in Nederland. Maar als wij dat niet mogelijk maken, zullen we geen rol kunnen spelen in de race om de beste posities in de rangorde van de Europese universiteiten. Die race is volop gaande. Met zulke goede universiteiten als die van ons zou het jammer zijn als we die boot missen. Het is als met sport: breedtesport is belangrijk, maar om in de top te spelen moet je hard selecteren. Dat gebeurt trouwens nu al.

Sommige studieleiders zijn zo populair dat iedereen graag bij hen wil afstuderen. Dat kan niet, dus vindt er een vorm van selectie plaats, al wordt het niet zo genoemd. We kunnen ook alles laten zoals het is. Dat zou jammer zijn voor ons land, want de beste studenten zullen dan uitwijken naar andere landen. Zoals ik al eerder zei, in onze kenniseconomie speelt onderwijs een cruciale rol, bovendien is het een belangrijk exportproduct. De investeringen in excellent onderwijs betalen zich terug, zowel voor de student in kwestie als voor de maatschappij als geheel.”

Lees het hele verhaal in de laatste editie van de deze week verschenen Transfer [online](#) of [download de PDF](#).

> Nieuws

Nuffic Congres 2019

19 november 2018

Deel jouw successen en ideeën met de hele onderwijssector!

Freddy Weima: ‘Internationaliseren hoort bij Nederland’

18 mei 2018

Het zijn roerige tijden voor internationaliseerders van ons onderwijs. In juni stuurt minister Van Engelshoven haar visiebrief naar de Tweede Kamer.

Internationalisering in de lokale politiek

20 maart 2018

Hoe gaan lokale politici om met onderwerpen zoals globalisering, internationalisering en mondiale ontwikkelingen in hun gemeenten? En wat is de link met onderwijs?

Nuffic Congres 2019

 10 oktober 2019 van 09:00 tot
17:00

 Van Nelle fabriek, Rotterdam

De onderwijswereld gaat in
gesprek over
internationalisering.

Over ons

[Wie zijn wij?](#)

[Kantoren in
het buitenland](#)

[Vacatures](#)

Contact

[Contactgegevens](#)

[Persvoorlichting](#)

[Een klacht of
bezwaar
indienen](#)

[Fraudemelding](#)

[Disclaimer](#)

[Privacybeleid](#)

[Copyright](#)

[Cookieverklaring](#)

 [Twitter](#)

 [LinkedIn](#)

nuffic